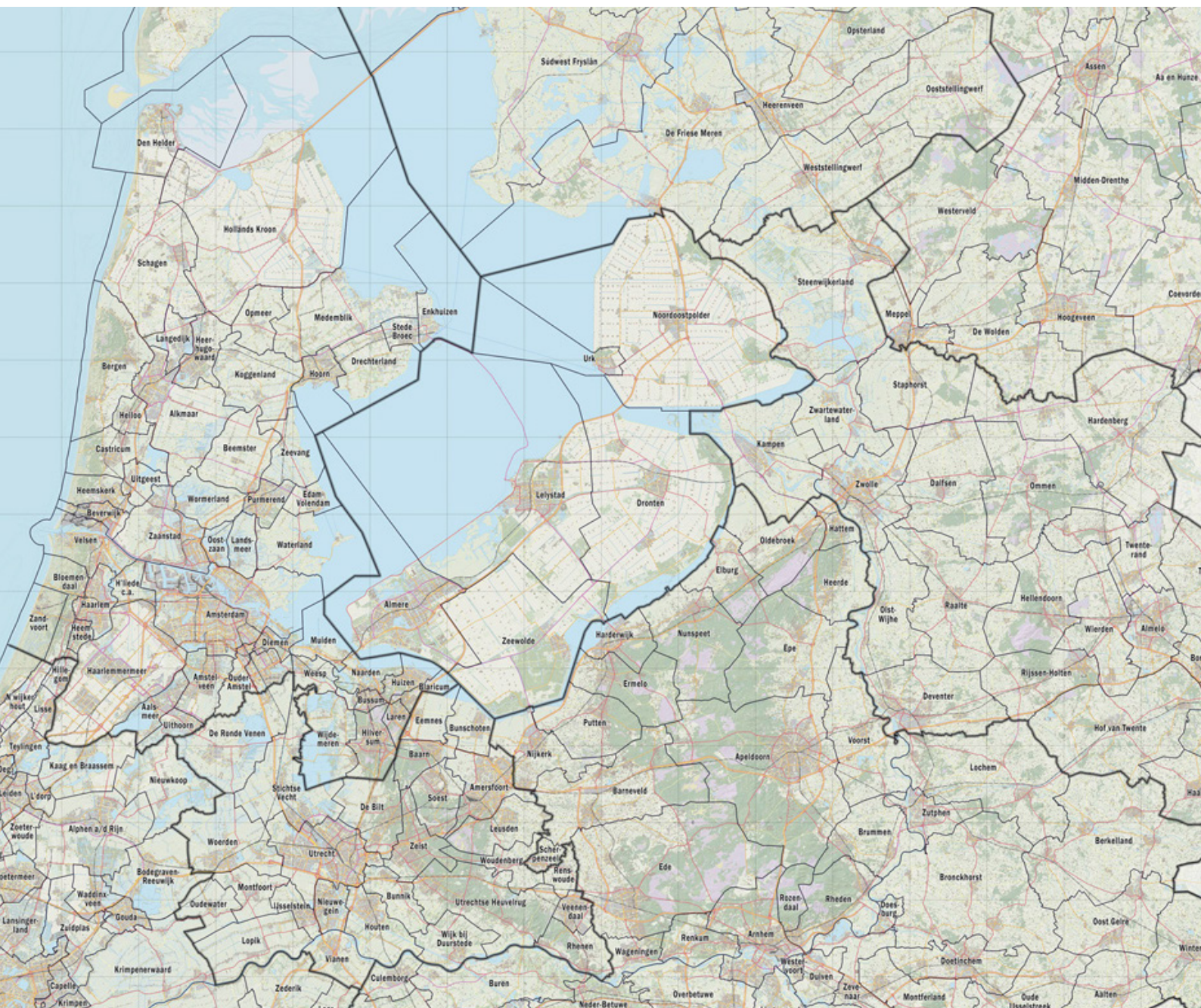

Bestuurlijke Netwerkkarten Crisisbeheersing

Netwerkkart 11 Schaarste algemeen

11 Schaarste algemeen

versie 2018

Crisistypen	<ul style="list-style-type: none"> • algehele schaarste aan goederen of diensten, bijvoorbeeld brandstof, voedsel, drinkwater, elektriciteit, bepaalde expertise (arbeid) of transportcapaciteit • plaatselijk acute behoefte aan goederen of diensten waarin niet op reguliere wijze kan worden voorzien
Bevoegd gezag	<ul style="list-style-type: none"> • ministers • minister van Economische Zaken en Klimaat (coördinatie toepassing generieke schaarstewetgeving) • rijksheren (in mandaat) • burgemeester of voorzitter veiligheidsregio
Soorten maatregelen	<p>vordering:</p> <ul style="list-style-type: none"> • generieke bevoegdheden tot vordering, algemeen toepasbaar • specifieke bevoegdheden tot vordering, geschreven voor een bepaald beleidsterrein, zoals transport, arbeid • NB Onteigenen is een vorm van vorderen <p>verdeling:</p> <ul style="list-style-type: none"> • beschikbaar stellen van een schaars goed, bijvoorbeeld voedsel in het geval van schaarste • prioritering, voorrang aan bepaalde groepen bij beschikbaarstelling van een schaars goed, bijvoorbeeld brandstof voor hulpdiensten • hamsterverbod en rantsoenering: beperken beschikbaarstelling zodat er voor eenieder voldoende is, eventueel in combinatie met prioritering <p>concreet geval:</p> <ul style="list-style-type: none"> • een schaarstemaatregel hoeft geen betrekking te hebben op algemene schaarste; het kan ook gaan om het geven van een opdracht in één enkel geval wanneer een contract niet mogelijk is, bijvoorbeeld wegens bestaande contractuele verplichtingen (bijvoorbeeld een opdracht tot productie, levering, vervoer, herstelwerkzaamheden)

Generiek – specifiek

- In een aantal ketens bestaat de mogelijkheid tot het treffen van specifieke maatregelen vanwege schaarste, zoals het vorderen van transportmiddelen en het vorderen van werkzaamheden (bijvoorbeeld van geneeskundigen).
- Daarnaast zijn er generieke bevoegdheden die op alle terreinen kunnen worden gebruikt. De generieke bevoegdheden zijn ook geschikt voor

maatregelen voor consumptiegoederen, zoals brandstof, voedsel en elektriciteit.

Soorten schaarstemaatregelen

- Vorderen is een algemene term die betrekking kan hebben op verschillende soorten maatregelen:
  - vorderen van eigendom
  - vorderen van gebruik (om daarna het gebruikte te retourneren, zoals noodaggregaten)

- vorderen van arbeid
- vorderen van een prestatie (zoals herstelwerkzaamheden, het vervaardigen van een product of transport van zaken of personen)
- onteigening is een vorm van vorderen, namelijk de vordering van eigendom.
- Verdeling van schaarse goederen, al of niet nadat deze zijn gevorderd.
het kan maatregelen betreffen met als doel dat eenieder evenveel krijgt (voedsel, nooddrinkwater) of het kan maatregelen betreffen met als doel dat bepaalde groepen of gebieden voorrang krijgen (prioritering, bijvoorbeeld voorrang van hulpdiensten bij de verdeling van brandstof of het leveren van elektriciteit aan bepaalde delen van land ten koste van andere delen).
- Een hamsterverbod en rantsoenering zijn verdelingsmaatregelen waarbij de beschikbaarstelling van goederen wordt beperkt om te garanderen dat er voldoende van een bepaald schaars goed is voor iedereen (met de mogelijkheid van prioritering), bijvoorbeeld rantsoenering van brandstof, voedsel en nooddrinkwater. Een hamsterverbod kan aan rantsoenering voorafgaan vanwege de uitvoerbaarheid. Voor rantsoenering kan gebruik worden gemaakt van bonnen.

Toepassing schaarstemaatregelen

- Alle genoemde maatregelen zijn gebaseerd op noodbevoegdheden (met uitzondering van de verdeling van nooddrinkwater); dat houdt in dat ze alleen kunnen worden toegepast:
    1. bij een (dreigende) aantasting van een vitaal belang (proportionaliteit), en
    2. als de normale bevoegdheden ontoereikend zijn (subsidiariteit).
  - Subsidiariteit betekent bijvoorbeeld dat het geven van een opdracht aan een bedrijf alleen mogelijk is als geen contract kan worden gesloten, bijvoorbeeld door contractuele verplichtingen van het bedrijf aan anderen of door onredelijke prijzen.
  - Voor schaarstemaatregelen door het centrale gezag is veelal een koninklijk besluit nodig voor inwerkingstelling van de bevoegdheid.
- Een burgemeester kan in het geval van een plaatselijke acute behoefte aan goederen of diensten waarin niet op reguliere wijze kan worden voorzien, gebruikmaken van zijn algemene noodbevoegdheden; inwerkingstelling daarvan is vormvrij.
- Schaarstemaatregelen kunnen landelijk worden toegepast, maar ook in het klein in één enkel geval, bijvoorbeeld de vordering van de prestatie van een bedrijf voor acute reparatie.
In de praktijk zal dan niet het woord 'schaarste' worden gebezigd, maar schaarstewetgeving kan worden toegepast omdat niet op reguliere wijze in de benodigde goederen of diensten kan worden voorzien.
  - Voordat overheidsinterventie overwogen wordt, zal eerst het oplossen van het schaarsteprobleem worden overgelaten aan de marktpartijen.

Bevoegd gezag

- De burgemeester kan optreden op grond van zijn algemene noodbevoegdheden (en op grond van de Onteigeningswet).
- De voorzitter veiligheidsregio kan eveneens optreden, maar alleen op grond van zijn algemene noodbevoegdheden.
- Overheidsinterventie wordt in beginsel uitgevoerd in de betreffende keten op grond van de bevoegdheden die voor die keten zijn bestemd. Toepassing van het beginsel van subsidiariteit houdt in dat een burgemeester of voorzitter een verzoek doet aan partijen in een functionele keten en dat hij in beginsel zijn algemene noodbevoegdheden niet toepast.
- Schaarstemaatregelen in bepaalde sectoren zijn voorbehouden aan het centrale gezag, *zie bijvoorbeeld de Bestuurlijke Netwerkaart elektriciteit en gas*.
- Elke minister kan beschikken over de bevoegdheid tot vorderen.
- Instelling van een hamsterverbod en rantsoenering zijn voorbehouden aan de minister van EZK. Daarnaast beschikt de bewindspersoon over specifieke bevoegdheden ten aanzien van olie (maatregelen bij olieschaarste) en voedsel (alle noodzakelijke maatregelen in de

voedselketen), zie de betreffende netwerkkaarten.

Coördinatie

- De minister van EZK is coördinerend bewindspersoon voor het doen van vorderingen door ministers op grond van de generieke schaarstewetgeving; zij vorderen in overeenstemming met de minister van EZK.
- De betreffende rijksheer van EZK (formeel nog de leden van de Kamer van Koophandel, maar de regioambassadeur van EZK fungeert in de praktijk als zodanig) vervult die coördinerende taak op decentraal niveau ten aanzien van vorderingen door andere rijksheren.
- Specifieke bevoegdheden tot het treffen van schaarstemaatregelen kunnen buiten EZK om worden toegepast, zoals vordering van transportcapaciteit op grond van specifiek daartoe bestemde wetgeving.

Rijksheren

- Rijksheren kunnen worden gemachtigd om namens hun minister schaarstemaatregelen te treffen, zoals het doen van een vordering.
In wetgeving op verschillende beleidsterreinen die nog niet is gemoderniseerd, is nog sprake van het verouderde isolatiecriterium (optreden indien de verbinding met de regering is verbroken).
- Primaire taak van een rijksheer is niet de uitoefening van bevoegdheden, maar de afstemming tussen ketens: het zijn van bestuurlijk aanspreekpunt op regionaal niveau voor het regionaal beleidsteam RBT (of eventueel een gemeentelijk beleidsteam GBT), voor andere rijksheren, voor de eigen sector en voor de eigen minister.
- De commissaris van de Koning heeft als rijksorgaan een dubbelrol: hij is zowel rijksheer in de algemene keten als coördinerend rijksheer tussen de ketens.
Als coördinerend rijksheer kan hij aanwijzingen (= bevelen) geven aan andere rijksheren over de wijze waarop zij samenwerken met elkaar en met besturen van gemeenten, provincies en

waterschappen. Deze bevoegdheid heeft geen betrekking op de maatregelen in de betreffende keten zelf.

Tevens ziet hij toe op de samenwerking in het regionaal beleidsteam en hij kan daartoe aanwijzingen geven.

- Indien een burgemeester of voorzitter veiligheidsregio een maatregel of het optreden van een partij in een andere keten om redenen van openbare veiligheid onverantwoord acht, kan hij:
  - op grond van zijn eigen noodbevoegdheden binnen het domein van openbare orde en veiligheid een bevel geven of voorschriften uitvaardigen. Ook kan hij binnen dat kader maatregelen van de andere partij bijsturen of beperken, met inachtneming van het beginsel van subsidiariteit; zie de *Bestuurlijke Netwerkkaart rampenbestrijding algemeen & handhaving openbare orde*
  - aan de commissaris verzoeken te interveniëren. De commissaris kan een aanwijzing geven inzake samenwerking of – voor wat betreft de maatregelen zelf – overleg voeren met de andere partij of ‘bovenlangs’ verzoeken jegens de andere partij dwingend op te treden.
- Vice versa, als partijen in een andere keten een maatregel van een burgemeester of voorzitter veiligheidsregio onverantwoord achten, kan de desbetreffende rijksheer aan de commissaris verzoeken in te grijpen. Bovendien kan de betreffende minister aan de minister van VenJ verzoeken in te grijpen.

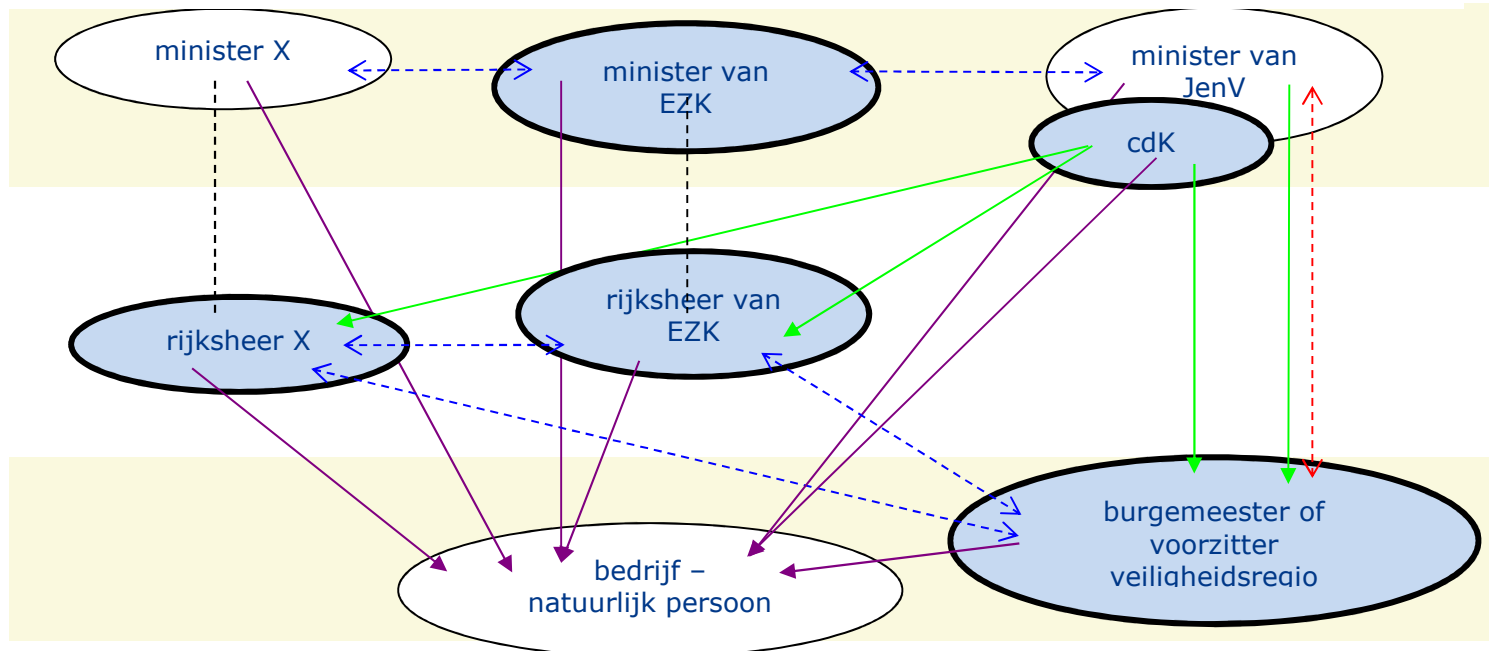
Defensie

- De minister van Defensie, de hoogste militaire autoriteit ter plaatse of het militair gezag (militair bestuur dat tijdelijk kan worden ingesteld), beschikt over een breed scala aan noodbevoegdheden tot het doen van vorderingen. Deze bevoegdheden hebben betrekking op uitoefening van de militaire taak, niet op optreden van militaire eenheden tot het verlenen van bijstand of steun aan het civiele gezag.

functionele keten X

functionele keten schaarste algemeen
coördinatie generieke vorderingen

algemene keten

- - - - -> Informatie en afstemming
- - - - -> Bijstand
- - - - - Interne lijnen
- > Maatregelen jegens bevolking/bedrijven
- > Bestuurlijk toezicht, tevens onderlinge informatie

NB 1. Distributie is nog niet ingebed in de veiligheidsregio's.

NB 2. De rijksheer van EZ in dit verband is de directeur van de Kamer van Koophandel.

Colofon

Titel: Bestuurlijke Netwerkaarten Crisisbeheersing
Datum: Mei 2018
Status: Definitief
Versie: Zevende druk
Auteurs: Merijn ten Dam
Projectleider: Oscar Koebrugge
Omslag: Rob Kruitwagen
Copyright: IFV en provincie Noord-Holland
Eindverantwoordelijk: IFV, afd. Onderzoek en kennisdocumenten

Alle rechten voorbehouden. Vermenigvuldigen van informatie uit deze publicatie is toegestaan, mits deze uitgave als bron wordt vermeld. Ondanks de aan de samenstelling van de tekst bestede zorg kan de samensteller geen aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele schade, die zou kunnen voortvloeien uit enige fout of onzorgvuldigheid, die in deze uitgave zou kunnen voorkomen.

Instituut Fysieke Veiligheid
Postbus 7010
6801 HA Arnhem
T 026 355 24 00
www.ifv.nl

Instituut Fysieke Veiligheid

Het Instituut Fysieke Veiligheid (IFV) draagt bij aan een veilige samenleving door het versterken van de veiligheidsregio's en hun partners bij het professionaliseren van hun taken. Wij ontwikkelen en delen relevante kennis, wij hebben expertise voor het verwerven en beheren van gemeenschappelijk materieel en wij adviseren de betrokken besturen.

Ons motto hierbij is: signaleren en verbinden.

Instituut Fysieke Veiligheid
Postbus 7010
6801 HA Arnhem
026 355 24 00
www.ifv.nl